

Nr 46.

Ankom till riksdagens kansli den 27 april 1917 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom m. m. dels ock i anledning av därav väckta motioner.

Närvarande: herrar Lindhagen, Gezelius, Stårner, K. Larsson, Rogberg, Alexanderson, Dahl, von Sydow,* Klefbeck,* Persson i Norrköping, Karlsson i Fjäl, Borg, Holmdahl, Zelahn, Rehn och Lorentzon.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Genom en den 16 mars 1917 dagtecknad proposition, nr 164, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom;

2) lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 25 juni 1909 om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning; samt

3) lag om ändrad lydelse av 20 § 1 mom. och 22 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring.

Propositionen, såvitt fråga är om det förstnämnda förslaget, har hänvisats till lagutskottet och i övrigt till jordbruksutskottet.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för det till lagutskottets granskning överlämnade förslaget, får utskottet hänvisa till propositionen.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehaft två i anledning av densamma väckta motioner, en i första kammaren, nr 124, av herr *Ingeström* och en i andra kammaren, nr 397, av herrar *Nils Helger*, *Gustaf Flognfält*, *J. P. Igel*, *Joh:s Hedström*, *Alfred Persson*, *N. A:son Berg*, *Albert Mossberg* och *H. E. Nordström*.

I den sista motionens syfte har herr *Axel Schotte* instämt.

Herr Ingeströms motion.

I den förstnämnda motionen har anförts följande:

»I en till riksdagen avlämnad proposition nr 164 av den 16 mars 1917 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till tre särskilda lagar om ändrad lydelse av

dels 1 och 3 §§ i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom,

dels 1 § i lagen den 25 juni 1909 om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning, och

dels 20 § 1 mom. och 22 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring.

Med dessa förslag avses att utsträcka de ovannämnda i huvudsak för Norrland gällande författningarna jämväl till Värmlands län.

En utsträckning av den s. k. norrlandslagstiftningen särskilt till Värmlands län har ock länge varit ett önskemål. Alltsedan år 1907 hava vid ett flertal riksdagar motioner väckts av representanter från länet med olika politisk åskådning. Dessa framställningar hava otvivelaktigt lett till att de av chefen för justitiedepartementet den 30 december 1911 tillkallade sakkunniga, vilka erhöilo i uppdrag att inom departementet biträda med en undersökning rörande omfattningen av bolags jordförvärv i mellersta och södra delarna av riket m. m., i första hand inriktade sin undersökning på Värmlands län. Ett betänkande angående jordfördelningen inom nämnda län och därmed sammanhängande förhållanden avgavs av de sakkunniga den 10 mars 1913.

Sedan emellertid en av de sakkunniga lämnat uppdraget i fråga, tillkallade, såsom av den förevarande propositionen framgår, departementschefen den 13 juni 1913 i den avgångnes ställe två andra sakkunniga och framhöll därvid, hurusom han funnit det angeläget, att den undersökning av jordförhållandena i Värmland, som sålunda skett, snarare fullständigades i närmare angiven riktning.

I det betänkande, som dessa tre sakkunniga den 30 december 1915 avlämnade föreslog de sakkunnigas majoritet, att den norrländska s. k. förbudslagen skulle utsträckas till Värmlands län i dess helhet. Kungl. Maj:t har emellertid nu, i överensstämmelse med vad en av de sakkunniga

i särskilt yttrande hemställt, ansett att från förbudslagens tillämplighetsområde borde undantagas den del av länet, som omfattade Ölme, Väsc, Visnums, Karlstads och Näs härader.

Beträffande de sakkunnigas framställningar angående utsträckande till Värmland av den för Norrland gällande lagen om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning och de för Norrland och Dalarna gällande bestämmelserna om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring franhåller departementschefen, att han i likhet med de sakkunniga anser att området för denna lagstiftning bör utsträckas att omfatta jämväl Värmlands län, vilket även i propositionen föreslagits.

Däremot har Kungl. Maj:t icke ansett sig böra föreslå riksdagen att till Värmland utsträcka vare sig den norrländska arrendelagen av den 25 juni 1909 eller lagen av samma dag angående uppsikt å bolags och enskilda skogsspekulanters jordbruk i Norrland och Dalarna, vilka lagars tillämpning för Värmland förordats, den förra lagen av de sakkunnigas majoritet och den senare av de sakkunniga enhälligt.

Såsom förut nämnts har i den förevarande propositionen föreslagits, att *den norrländska förbudslagen* icke skulle gälla för länet i dess helhet utan att vissa i de södra delarna av länet belägna härader skulle undantagas. Såsom skäl härför har framhållits, att bestämmelser i förevarande avseende icke vore påkallade för omförmälda delar av länet. — Det måste väl medgivas, att faran för att bolagen i någon större omfattning skulle slå under sig jordbruksfastigheter i dessa trakter är ganska ringa med hänsyn därtill att de särskilda inägoarealerna här äro jämförelsevis stora i förhållande till skogsarealerna. Men å andra sidan torde det ur bolagsintressets synpunkt vara av synnerligen ringa betydelse, huruvida dessa områden komme att undantagas; och då i allt fall förhållanden lätt nog kunna inträffa, som göra en dylik lagstiftning även för dessa länsdelar önskvärd, synes mig några vägande skäl icke tala för den i propositionen föreslagna inskränningen.

På sätt jämväl ovan framhållits innehåller propositionen icke något förslag om *den norrländska arrendelagens* utsträckning till Värmland. Såsom motiv härför anföres *dels* att en av de sakkunniga förklarat sig icke anse tillräckliga skäl föreligga att tillämpa denna lag inom Värmland, där förhållandena vore mera jämförliga med riket i övrigt än med Norrland, och *dels* ett uttalande av ett enskilt bolag, vari huvudsakligen framhålles det olämpliga för bruksdriften av en så lång minimiarrendetid som 15 år, vilken långa arrendetid jämväl genom att för lång tid fastställa gränserna mellan vederbörande fastigheter skulle vålla betydande olägenheter vid tilldelandet av jord åt industriarbetare.

Det torde vara allmänt erkänt, att jordupplätelser på korta eller obestämda tidsperioder i regel föra med sig en betänklig nedsättning av den odlade jordens produktionsförmåga, vilken nedsättning i mera karga bygder ofta övergår till rent av vanhävd. Om man också icke direkt kan förneka, att de obligatoriskt långa arrendekontrakten i viss mån kunna vålla olägenheter för arbetsgivarna, torde dock icke dessa svårigheter vara av sådan natur, att de icke genom klokt avvägda kontraktsbestämmelser i övrigt kunna i huvudsak övervinnas. De stora fördelar, som vid en tryggare besittning komma såväl jordägaren som det allmänna till godo genom en bättre skötsel av jorden — det är ett mycket stort antal mindre jordbruk, varom här är fråga — och genom uppkomsten av en mera fastsittande jordbruksbefolkning, måste anses mer än väl uppväga de här framhållna olägenheterna.

Man har ävenledes velat göra gällande, att den långa arrendetiden jämväl kan vara till men för arrendatorn; men den bestämmelsen i den norrländska arrendelagen, som ger arrendatorn rätt att efter det fem arrendear tilländagått lämna arrendet, och den möjlighet, som finnes för honom att vid avtalet förbehålla sig rätt att före arrendetidens utgång få uppsäga arrendet, borde härvidlag för arrendatorn vara tillräckligt betryggande.

Såsom talande mot en lång upplätelsetid har därjämte framhållits de svårigheter, som därav skulle vållas vid tilldelning av jord åt industriarbetare. Sådant måste dock betraktas såsom helt och hållet framkonstruerat, och dessa förmenta svårigheter behöva aldrig ifrågakomma, för så vitt man må förutsätta någon framsynthet hos industribolagens ledning. Det torde ock i detta sammanhang böra nämnas, att dylika jordupplätelser till industriarbetare åtminstone inom Värmland äro mycket sällsynta företeelser.

Den av de sakkunniga, som ansett sig böra avstyrka utsträckande av den norrländska arrendelagstiftningen till Värmland, har emellertid varit enig med övriga sakkunniga om en hemställan, att en social arrendelagstiftning för den svagaste arrendatorsklassen såsom bolagsarrendatorer, lantbönder och torpare samt med dem jämnställda brukare av annans jord måtte för hela riket komma till stånd. Därav framgår fullt tydligt, att även denne sakkunnige anser uppenbara missförhållanden vara för handen. — Då nu de framställningar, som flera gånger gjorts till riksdagen med begäran om utredning och förslag till en social arrendelagstiftning fallit på grund av första kammarens ställning till denna fråga, senast under innevarande års riksdag, synas så mycket större skäl föreligga att nu utsträcka den norrländska arrendelagen till Värmland.

Som emellertid förhållandena i Värmland äro olika mot de norr-

ländska däri, att arrendegårdarnes areal i Värmland oftast är avsevärt mindre än i Norrland, hava de sakkunniga ansett lämpligt föreslå nedsättning av arealen inrösningsjord från i Norrlandslagen fastställda 4 hektar till 2 hektar såsom villkor för lagens tillämpning. Då därjämte företrädesvis i de södra delarna av länet finnas större utarrenderade jordbruk, vilka icke ansetts böra falla under denna lagstiftning, har en maximiareal föreslagits och satts till 20 har inrösningsjord. Jordbruk, som hålla en areal överstigande dessa sist nämnda, skulle således icke drabbas av lagens bestämmelser.

Slutligen har Kungl. Maj:t icke heller ansett sig böra föreslå en utsträckning till Värmland av *lagen angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarna*. Såsom motivering härför framhålles i propositionen, att av den förebrakta utredningen icke skulle blivit ådagalagt, att de förhållanden, som påkallat den norrländska vanhävdslagstiftningen, vore i motsvarande grad för handen inom Värmlands län.

Från bolagshåll har, såsom av propositionen jämväl synes, framställts anmärkningar i fråga om de grunder, enligt vilka sockenombuden utsetts och beträffande svarens tillförlitlighet samt rörande den statistiska bearbetningen av primäruppgifterna. Det påpekas också, att de sakkunniga själva framhållit, att en noggrann statistik icke kunde byggas på de inkomna svaren. Vidare uttalas, att det i varje fall synes tvivelaktigt, hurvida inom detta län den bristfälliga skötseln av jordbruket är så lokaliserad till bolags och enskilda skogsspekulanter jord, att denna bör göras till föremål för särskilda, för annan jord icke gällande bestämmelser.

Beträffande sättet för utredningen har det av naturliga skäl icke kunnat undvikas, att en del personer, vilka i viss grad saknat de nödiga förutsättningarna att kunna till alla delar nöjaktigt besvara det vidlyftiga frågoformuläret, kommit med bland uppgiftslämnarna. Detta måste man nog vid alla enquéter räkna med. — Något bestridande av själva sakförhållandet, att vanhävd i stor utsträckning förekommer på jord tillhörig bolag och enskilda skogsspekulanter, har emellertid icke från bolagshåll kommit till synes.

Då de sakkunniga medgivit att en fullt noggrann statistik icke kunnat byggas på de inkomna svaren, hava de sakkunniga därmed velat säga, att de fastmer grundat sin uppfattning i denna fråga på den mångåriga och ingående kännedom, de äga om dessa förhållanden, och att de på grund därav kommit till den bestämda övertygelsen, att förevarande lagstiftning nödvändigtvis bör utsträckas till Värmlands län.

Även om det för dem, som sakna kännedom om de lokala förhållandena i Värmland, varit förenat med en viss svårighet att av de inkomna

svaren utläsa, att vanhävd är tillfinnandes i stor utsträckning, torde emellertid en närmare granskning av folkmängdssiffrorna i de socknar, där bolagen särskilt under de senaste årtiondena vunnit insteg och där några väsentliga industriella anläggningar icke kommit till stånd, fullt tydligt ådagalägga, att en synnerligen betänklig tillbakagång är för handen. Innevänareantalet har i dessa socknar nedgått med 20—30 % eller mer, i en socken till och med över 50 %.

Det i propositionen anmärkta förhållandet, att vanhävd jämväl torde förekomma på annan jord än sådan som tillhör bolag eller enskild skogspekulant, läser icke kunna förnekas. Men denna omständighet borde icke utgöra något skäl mot vanhävdslagens utsträckning. Sådan vanhävd på enskild jord, särskilt på egendomar som ofta gått i handel, samt på avlägset belägna gårdar, torde likaledes förekomma i Norrland och Dalarna; men härtill har dock icke tagits någon avgörande hänsyn, då fråga var om nämnda lags införande i dessa delar av riket. Givetvis borde jämväl finnas bestämmelser i syfte att förhindra vanhävd å enskild jord, och dylika bestämmelser torde också i sinom tid vara att förvänta.

I anledning av en vid 1916 års riksdag av herr Åkerlund m. fl. i andra kammaren väckt motion nr 19 beslöt nämligen riksdagen utan någon meningsskiljaktighet att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, vilka åtgärder, som kunde finnas lämpliga för att å jordegendom, inköpt på spekulation, hämma vanhävd å jordbruk och byggnader.

Att med hänvisning till nyssberörda blivande utredning uppskjuta frågan om den norrländska vanhävdslagens tillämpning i Värmland vore särskilt under nu rådande förhållanden betänkligt. — De utomordentligt gynnsamma konjunkturer, under vilka trä- och järnindustri för närvarande arbeta, hava såsom en given följd medfört, att jordbruket och vad därtill hör fått stå tillbaka, och de exceptionellt höga arbets- och körlönerna inom nämnda industrigrenar hava dragit icke blott den mänskliga arbetskraften utan även hästarna från jordbruket i stor omfattning. Det säger sig därför självt, att nybyggnader, större reparationer och andra nödiga arbeten i dessa rastlöshetens tider fått stå tillbaka.

Det måste således anses i hög grad av behovet påkallat, att åtgärder vidtagas i syfte att dels förhindra, att jord framdeles övergår till vanhävd, och dels åstadkomma, att vanskött jord så småningom och efter hand återföres till normal kultur. Av vikt är också att dessa åtgärder omedelbart vidtagas, ty ju längre därmed dröjes, desto mer omfattande och betungande bliva det arbete och de uppoffringar, som härför äro erforderliga.

I det utlåtande, Konungens befallningshavande i Värmlands län och länets hushållningssällskap avlätto i anledning av riksdagens omnämnda skri-

velse, framhölls behovet av lagstiftningsåtgärder i angivet syfte och därjämte underströks, hurusom 'det vore av största vikt, att dessa åtgärder med det allra första komme till stånd, enär det nuvarande affärsläget i hög grad inbjöde till spekulation av här antydd art'.

Till sist torde böra framhållas, att lagrådets majoritet gjort hemställan om att vanhävdslagen skulle äga tillämpning i avseende å Värmlands län och därvid framhållit det betänkliga uti att till länet utsträcka tillämpningen av den norrländska ägostyckningslagen utan motsvarande utsträckning av vanhävdslagens giltighetsområde.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen ville besluta att det förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom måtte antagas med den ändringen, att förbudet skall gälla Värmlands län i dess helhet;

att riksdagen måtte för sin del besluta, att lagen den 25 juni 1909 om arrende av viss jord å landet inom Norrland och Dalarna skall lända till efterrättelse i Värmlands län, där arrendet omfattar inrösningsjord till en vidd av minst 2 hektar och högst 20 hektar; samt

att riksdagen måtte för sin del besluta, att lagen den 25 juni 1909 angående uppsikt å bolags och enskilda skogsspekulanter jordbruk i Norrland och Dalarna måtte utsträckas att gälla även Värmlands län.»

I motioner II: 397 har anförts följande:

»I proposition nr 164 har Kungl. Maj:t förelagt riksdagen förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag att förvärva fast egendom, lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 25 juni 1909 om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning samt lag om ändrad lydelse av 20 § 1 mom. och 22 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring.

Herrarnes m. fl:s motion.

Samtliga dessa förslag till lagändringar äro grundade på ett betänkande, som tre sakkunniga den 30 december 1915 avlämnat till Kungl. Maj:t och som innehåller en allmän utredning angående jordförhållandena i Värmlands län samt av utredningen föranledda framställningar och förslag. De sakkunniga hade hemställt, att förutom den norrländska förbudslagen och därmed sammanhängande lagstiftning angående ägostyckning jämväl lagarna den 25 juni 1909 om arrende av viss jord å landet inom Norrland och Dalarna samt angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarna måtte tillämpas i Värmland.

De båda sistnämnda förslagen hava emellertid icke föranlett någon

framställning från Kungl. Maj:t till riksdagen, och såsom skäl härtill innehåller det propositionen åtföljande anförandet till statsrådsprotokollet endast ett sammanfattande referat av vad bolagen haft att invända mot en tillämpning av nämnda lagar inom Värmland. Bolagens uttalande, som jämväl vunnit Konungens befallningshavandes i Värmlands län förord, anser sig statsrådet kunna taga för gott gent emot vad som i motsatt riktning anförts av de sakkunniga och flera hundra värmländska förtroendemän i oberoende ställning.

Det första skäl, bolagen anført mot den norrländska arrendelagens tillämpning i Värmland är, att en huvudförutsättning för den längre arrendetid, som denna lag bestämmer, måste anses vara, att kontrahenternas inbördes förhållande inskränktes till vad som rör arrendet och denna förutsättning skulle icke vara för handen i Värmland, särskilt icke i bruksdistrikten, där sedan gammalt arrendeförhållandet varit förbundet med skyldigheten för arrendatorn att kola och framköra viss kvantitet kol. Det vore för båda parterna omöjligt att uppgöra arbetsavtal för så lång tid som 15 år, icke heller kunde denna arbetsskyldighet lösgöras från arrendet.

Häremot vilja vi göra följande erinringar. Det är visserligen riktigt att bolagens och torparens inbördes förhållande icke inskränkas till vad som rör arrendet. Med brukningsrätten till jorden har sedan gammalt varit förenat viss arbetsskyldighet, ursprungligen i mycket högre grad än vad nu är förhållandet. Men det återstår att visa, att denna anordning också varit den lyckigaste för båda parterna och att det är lyckligt även under nuvarande i mångt och mycket ändrade förhållanden. Att detta ingalunda är säkert framgår tydligt nog därav, att sammankopplandet av jordarrendet med arbetsavtalen icke kunnat vidhållas i full utsträckning, utan undan för undan ha eftergifter härutinnan skett. Dagsverksskyldigheten, som förr var allmän, är nu allt mera sällsynt och torde knappast förekomma upptagen i kontrakten. Skyldigheten att utföra kolning är visserligen kvar, men den tillämpas ganska godtyckligt. I de flesta kontrakt ålägges torparen att kola visst antal milor och hugga vissa »långvedar», oberoende av torpets storlek, men priset för arbetet har man numera icke utsatt i kontraktet, ja stundom gitter man inte ens fylla i blanketten det antal milor eller »långvedar» som skola utföras.

Men oaktat dessa bestämmelser måste anses vara en ren parodi på arbetsavtal, sätta de dock torparen i en synnerligen beroende ställning dels på grund därav att han för sitt uppehälle är beroende av de arbetstillfällen, som bolaget kan ge, och dels på grund av den korta arrendetiden. Det är visst icke riktigt, som man av bolagens uttalande skulle

kunna tro, att alla torpare ha ens 5-åriga kontrakt. Hundratals torpare ha kontrakt på endast ett år.

Av kontraktsbestämmelsen om viss arbetsprestation och saknaden av angivet arbetspris begagnar sig bolaget till att låta torparen arbeta för verkligt underpris, och arbetaren har icke ett enda ord med i laget vid bestämmande av priset för detta arbete. Som exempel kan nämnas, att ett bolag för de s. k. arrendekolen i år betalt 6 kronor pr stig (40 hl.) ett annat bolag 5,60—7,20, under det bergsmän i samma trakt fått betala 11 kronor pr stig (se bil.). Till försvar härför anföres, att prisskillnaden skall utgöra en form för arrendeavgift till utfyllnad av den relativt låga årliga arrendesumman, som torparen erlägger i penningar. Men detta har till följd, att torparen aldrig kan veta, hur mycket han i verkligheten får betala i arrende. I många fall kan detta gå upp till belopp långt överstigande värdet av brukningsrätten till torpet.

En var opartisk bedömare måste erkänna, att denna form för arbetsavtal är högt otillfredsställande och otidsenlig.

Men är den nödvändig? Bolagen påstå att så är förhållandet med hänsyn till säkerställandet av den för brukens drift behövliga kolfångsten. Något bevis för detta påstående anföres icke och kan knappast anföras. Det är nämligen omöjligt att förstå, varför icke dessa bolag såväl som andra arbetsgivare skola kunna träffa avtal med arbetarna eller deras organisationer. Det har också visat sig, icke minst denna vinter, att bolag och torpare måst trots arrendekontrakten träffa kollektivavtal. Tillvaron av den kontrakterade arbetspresentationen har endast föranlett trakasserier mot torparna.

Vad bolagen anfört om att den längre arrendetiden skulle förhindra, att från större gårdar vid själva industricentra tilldelades arbetarna jord för bostadslägenheter med tillhörande småbruk, förtjänar intet avseende, då sådan möjlighet kan beredas, antingen därigenom, att bolaget behåller en för sådant ändamål lämplig egendom under egen drift erforderligt antal år, eller att i kontraktet göres sådant förbehåll som i samma lags 31 § sägs.

Bolagen ha slutligen som stöd för sin ståndpunkt hänvisat till vad som anförts av särskilda sakkunniga den 17 december 1915 i betänkande angående de allmänna skogarna i södra och mellersta delarna av Sverige. Dessa sakkunniga uttala bl. a. det önskemål, att å varje skog erforderligt antal arbetarlägenheter måtte anordnas samt att de arrendeavtal, vilka fixerade mängden av och priset på brukarens arbetsprestationer, i regel måtte ingås på fem år i sänder. I motiveringen till sitt utlåtande hava nämnda sakkunniga påpekat, att, då arbetspriserna alltfort äro i stigande,

brukaren givetvis bleve lidande på att priserna i kontraktet fastlöstes för allt för lång tid i sänder, därför borde en reglering av arbetsprisen ske med ej allt för långa mellanrum.

Detta uttalande vilar ju på den förutsättningen, att arrendet är förbundet med viss arbetsprestation och visst arbetspris. Men, såsom ovan sagts, är numera icke arbetspriset bestämt i kontrakten, och vi anse, att icke heller någon arbetsmängd där bör bestämmas. Det önskemål, som nu nämnda sakkunniga uttala därom, att en reglering av arbetspriserna må kunna ske med ej alltför långa mellanrum, vinnes tydligen allra bäst just därigenom att arbetsavtalet lösgöres från arrendet, vilket också torde vara, vad torparna själva önska.

Då härmed alla väsentliga skäl, som bolagen anfört emot den norrländska arrendelagens tillämpning i Värmland, blivit bemötta och Kungl. Maj:t icke har ett enda ord att lägga till bolagens argument, kunna vi icke annat än finna, att den fullt övertygande utredning, som den värmländska jordundersökningen förebragt, bort föranleda Kungl. Maj:t att förelägga riksdagen förslag om tillämpande av den norrländska arrendelagen även i Värmland.

För att lagen här skall ha åsyftad verkan är det emellertid oundgängligt, att, såsom sakkunniga föreslå, den nedre gränsen för den areal inrösningsjord i fråga om vilken lagen skall tillämpas i Värmland nedflyttas till 2 har, alldenstund en hel mängd av de torpare, som bäst behöva lagens skydd, arrendera fastigheter med mindre areal än 4 har.

I fråga om vanhävdslagens behövlighet i Värmland kunna vi fatta oss kort. Här står påstående mot påstående. Bolagen anse, att ingen nämnvärd vanhävd föreligger, hundratals fullt trovärdiga personer i oberoende ställning i olika delar av Värmland ha intygat motsatsen. Statsrådet säger, att det näppeligen kan anses visat att vanhävd förekommer i en utsträckning, som gör ett ingripande från lagstiftningens sida nödvändigt. Man frågar sig då, hur långt vanhävdens skall sträcka sig, innan statsmakterna skola ingripa. Vi för vår del anse, att i all synnerhet under nuvarande tidsförhållanden ingen vanhävd alls får tolereras, och enligt vad vi ha oss bekant genom trovärdigt folk och vad vi med egna ögon iakttagit, förekommer vanhävdad jord på sina håll i Värmland i så stor utsträckning, att det vore oförsvarligt att längre låta det fortgå som hittills. Vi vilja därför påyrka att vanhävdslagen må tillämpas i hela Värmland.

Icke ens i fråga om förbud för bolag att i Värmland förvärva fast egendom har Kungl. Maj:t kunnat helt följa de sakkunnigas förslag. Från tillämpningen av denna lag undantagas nämligen i propositionen i enlighet med reservantens inom sakkunniga yrkande, Olme, Väse, Visnums,

2. att den norrländska arrendelagen utsträcker att gälla även för Värmland och att i sådant avseende i 'Lag den 25 juni 1909 om arrende av viss jord å landet inom Norrland och Dalarna' bland uppräknigen av områden på vilka lagen skall äga tillämpning införes orden 'Värmlands län', samt att för detta län stadgas, att lagens bestämmelser skola lända till efterrättelse, där arrendet omfattar inrösningsjord till en vidd av minst 2 har och högst 20 har;

3. att lagen den 25 juni 1909 angående uppsikt å bolags och enskilda skogsspekulanter jordbruk i Norrland och Dalarna måtte utsträckas att omfatta även Värmlands län, samt för dessa ändamål sådan ändring genomföres i nämnda lag, att orden 'Värmlands län' tillägges i den i lagens ingress förekommande uppräknigen av de områden, på vilka lagen där angives skola äga tillämpning.

Slutligen få vi vördsamt anhålla, att utskottet måtte närmare utforma den lagtext, som av förestående förslag kan påkallas.

Vid motionen hava fogats följande bilagor:

Bilaga 1.

Skogsarbetare Arrendekontrakt.

Till arrendator å lägenheten Igelhöjden tillhörande Hellefors Bruks Aktiebolag och belägen i Gåsborns socken inom Värmlands län, antages härigenom på en tid av ett år från den 14 mars 1911 till den 14 mars 1912 Per Jansson på följande villkor:

1:o

Arrendator åligger att för lägenheten varje år betala tjugu (20) kr. som erlägges $\frac{1}{12}$ vid varje månads slut antingen kontant eller medelst avdrag från arrendatorns innestående arbetsförtjänst.

2:o.

Det vägunderhåll in natura, som åligger lägenheten, skall arrendatorn fullgöra utan rätt till ersättning.

3:o.

Före avträddandet skall arrendatorn hava verkställt behövliga arbeten för trädesbruk, höstsådd, höstplöjning samt gräsfrösådd till blivande första års vall, för vilka arbeten han vid avträddandet gottgöres.

4:o.

För egna kreatur — dock ej får — till lika antal som å lägenheten vinterfödas, äger arrendatorn erhålla bete, där sådant kan upplåtas utan skada för skogsåterväxten och med iakttagande av de föreskrifter som härom meddelas av skogsförvaltningen. Getter få ej å lägenheten hållas.

5:o.

Efter skogsförvaltningens anvisning erhåller arrendatorn nödigt virke till stängsel och vedbrand.

6:o.

Arrendatorn får ej å lägenheten idka jakt eller kräftfångst samt får ej heller hålla hund. Även vare det arrendatorn förbjudet att hos sig hysa obehöriga eller vanfrejdade personer.

7:o.

Om väg behöver av bolaget tagas över lägenhetens ägor, må arrendatorn ej motsätta sig sådant.

8:o.

Till efterrättelse gäller den för lägenheten fastställda till kontraktet bifogade skogsordningen.

9:o.

Kunna bolaget och arrendatorn ej enas angående vare sig tolkningen av detta kontrakt eller på grund av detsamma utgående ersättningar, skall fråga härom hänskjutas till skiljomen enligt lag av 28 okt. 1887.

10:o.

Detta kontrakt får ej in-tecknas.

11:o.

I övrigt skola bestämmelserna i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom lända till efterrättelse.

Av förestående kontrakt äro två lika lydande exemplar upprättade, varav ordägaren och arrendatorn taga var sitt.

Hellefors den 14/3 1911.

För Hellefors Bruks Aktiebolag.

A. Reuterskiöld.

Gustaf Lindbohm.

Med detta kontrakt förklarar jag mig nöjd och förbinder mig att till alla delar efterkomma detsamma.

Per Jansson.

Egenhändiga namnteckningen bevittna:

Wiktor Carlberg.

Walfrid Jansson.

Bilaga 2.

Brukningkontrakt.

Till brukare av lägenheten »Gottland» Gåsborns socken från den 14 mars 1909 till den 14 mars 1910 antages härmed Carl Petter Carlsson på följande villkor:

1:o.

Brukaren åligger att för lägenheten varje år dels betala 87:50 kronor, som erlægges med $\frac{1}{12}$ vid varje månads slut antingen kontant eller medelst avdrag från brukarens inestående arbetsförtjänst

dels efter tillsägelse och anvisning av vederbörande skogsförvaltning och mot ersättning, som beräknas efter överenskommet pris, där ej nu här bruklig prislista kan tillämpas utföra följande arbete:

Under den i orten brukliga drivningstiden på vintern, utforsling av virke från skogarna i den mån sådant arbete anvisas och kan medhinnas.

Under den i orten gängse kolningstiden omsorgsfullt kola ca långvedar mot ett pris av öre per hektoliter, och skola dessa kol levereras på anvisat ställe mot nu gällande prislista för kolkörning.

Under hela året med undantag av den tid, som åtgår för ovannämnda arbeten och för egendomens skötsel verkställa annat förekommande arbete.

2:o.

Brukaren är skyldig att å lägenheten hålla 1 häst och så många kor, som lägenheten kan vinterföda.

3:o.

Det vägunderhåll in natura, som åligger lägenheten, skall brukaren fullgöra utan rätt till ersättning. Eljest svarar jordägaren för all den skatt och allmän tunga, som utgår för lägenheten.

4:o.

Före avträädandet skall brukaren hava verkställt behövlige arbeten för trädesbruk, höstsädd, höstplöjning och gräsfrösädd, för vilka arbeten han vid avträdet åtnjuter ersättning.

Ersättningens belopp skall i händelse av tvist bestämmas av skiljomän i den ordning, som stadgas i lagen om skiljomän den 16 oktober 1887.

5:o.

Brukaren skall vid fullgörande av honom åliggande arbeten ställa sig skogsförvaltningens föreskrifter till noggrann efterrättelse.

6:o.

För egna kreatur, till lika antal, som å lägenheten vinterfödas, eger brukaren erhålla bete där sådant kan upplåtas utan skada för skogsåterväxten och med noggrant iakttagande av de föreskrifter, som härom meddelas av skogsförvaltningen. Får och getter få ej å lägenheten hållas.

7:o.

Efter skogsförvaltningens anvisning erhåller brukaren nödigt virke till underhåll av byggnader och stängsel ävensom nödigt bränsle, det senare företrädesvis av skogsavfall.

8:o.

Brukaren får ej å lägenheten idka jakt, kräftfångst eller fiske, ej heller hålla hund. Även vare det brukaren förhjudet att låta någon till hans hushåll ej hörande person bosätta sig på lägenhetens ägor liksom att hos sig hysa obehöriga eller vanfregdade personer samt att idka handel med spritvaror, vin eller maltdrycker.

9:o.

Om vid virkesforsling väg behöver tagas över lägenhetens ägor, må brukaren icke motsätta sig sådant.

10:o.

Dör brukaren skall lägenheten avträdas å den fardag som inträffar näst efter dödsfallet.

11:o.

Därest icke från någondera sidan uppsägning sker före arrendetidens utgång, förlänges arrendet 1 år för varje gång.

12:o.

Detta kontrakt får ej intecknas.

Av förestående kontrakt äro två lika lydande exemplar upprättade, varav jordägaren och brukaren taga var sitt.

Gustav Ekman.
(Jordägarens underskrift.)

J. W. Pettersson.

Med förestående kontrakt förklarar jag mig nöjd och förbinder mig att till alla delar efterkomma detsamma.

P. Karlsson.
(Brukarens underskrift.)

Bevittna:
Frank Pettersson.
E. Jul. Eriksson.

Aron Aronsson.

Vidimeras: Karl Edward Karlsson.

Bilaga 3.

Protokoll vid möte med arrendatorer och torpare i Älvsjöhyttans skolhus annandag påsk 1917.

§ 1.

Mötet, som var utlyst av riksdagsmannen Nils Helger för att giva arrendatorer och torpare tillfälle att yttra sig om Kungl. Maj:ts proposition nr 164 till årets riksdag med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag att förvärva fast egendom m. m. och var besökt av 10 hästtorpare, 5 dagkarlstorpare samt 30 andra vuxna personer tillhörande torparnas familjer,

öppnades av riksdagsman Helger med en redogörelse för nyssnämnda kungliga proposition ävensom för det huvudsakliga innehållet i de s. k. norrlandslagarna.

§ 2.

Sedan till mötets ordförande enhälligt valts riksdagsmannen Nils Helger yttrade *f. d. gruvfogden n.v. torparen Karl Larsson* som sin mening, att samtliga norrlandslagarna borde tillämpas i hela Värmland. Arbetsavtalen borde träffas

fritt och lösgöras från arrendeavtalen. Som det nu är få bolagens arrendatorer och torpare mindre betalt för sitt arbete än arbetare från andra håll, ända till 2.50 mindre per dag för arbetare och 30 å 40 % mindre för körning. Skillnaden för en dagkarlstorpare i årsförtjänst kan uppgå till 300 kr. Även vanhävdslagen borde tillämpas. Här finnas många torp utlagda. Det vore lika viktigt att det funnes vanhävdslag för husen. En hel del av torparnas hus äro fallfärdiga och omöjliga att få någon att bebo.

Torparen Karl Skålberg i Gräsåsen instämde till alla delar med herr Larsson och betonade särskilt behovet av vanhävdslagen. Skålberg hade särskilt med förgärlighet sett, huru vanhävden vinner utbredning, allt under det att man överallt klagat över brist på livsmedel.

F. d. gruvfogden Larsson uppräknade följande egendomar som f. n. ligga i vanhävvd: Eskilsberget, Badstuhöjden, Igelhöjden, Bäcktorp, Syltorp, Luksbo, Myrheden, Månhöjden, Lurhöjden, Svankärrshöjden, Vitklinten, Eriksdal, Skäfthöjden och Yxtjärn. Det fanns möjligen fler.

F. d. skogvaktaren P. A. Karlsson meddelade, att han intet hade att invända mot förestående uppgifter. Arbetspriserna numera hade han icke så noga reda på utan i vad som rörde kulturarbete, vid vilket bolagets arrendatorer under 1916 förtjänat 2.75 per dag och utomstående vid samma tid fått annat arbete på vilket de förtjänat ända till 4.50.

Torparen Alfred Bergqvist i Fäbohöjden meddelade, att, i olikhet med förhållandena i Gåsborn, icke i kontraktet men väl i skogsordningen, som enligt kontraktet måste åtyldas, vore stipulerat, att varje torpare, oberoende av torpets storlek skulle kola 600 kubikmeter ved. Men för den ved som kolades utöver dessa 600 kubikmeter betaltes samma pris. I år hade priset varit 14—18 öre per hl. kol.

Maskinisten Klas Karlsson vitsordade, att herr Larssons uppgifter vore fullt exakta och så mycket säkrare, som Larsson deltagit i de flesta husreparationer som förekommit på senare åren. Dessa reparationer hade till största delen bestått i rödfärgning och enklare träarbeten. Nybyggnader ha icke på flera år förekommit.

De närvarande bestyrkte enhälligt att förestående uppgifter voro riktiga.

§ 3.

Sedan överläggningen förklarats avslutad, beslöt mötet enhälligt uttala sig för

- att den norrländska förbudslagen mot bolags jordförvärv måtte utsträckas till att omfatta även hela Värmland,
- att den norrländska arrendelagen måtte vinna tillämpning i Värmland, dock med den ändringen, att lagen måtte gälla jordbruk med ned till 2 har inrösningsjord,
- att vanhävdslagen måtte utsträckas till att omfatta även Värmland.

§ 4.

Sedan ovanstående referat av samtliga yttranden upplästs och av respektive talare vidkänts, valdes herrar P. A. Karlsson och Karl Larsson att justera detta protokoll.

Älvsjöhyttan den 9 april 1917.

Nils Helger.

Justerat samma dag.

K. Larsson.
Älvsjöhyttan.

P. A. Karlsson.

Bilaga 4.

Protokoll vid möte med arrendatorer och torpare i Gåsborns sockenstuga påskdagen 1917.

§ 1.

Mötet, som var utlyst av riksdagsmannen Nils Helger för att giva arrendatorer och torpare tillfälle att yttra sig om Kungl. Maj:ts proposition nr 164 till årets riksdag med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag att förvärva fast egendom m. m., och var besökt av 2 bolagsarrendatorer, 6 bolagstorpere, 3 andra arrendatorer och 8 självägande bönder samt 2 andra personer, öppnades av riksdagsman Nils Helger med en redogörelse för nyssnämnda proposition ävensom för det huvudsakliga innehållet i de s. k. norrlandslagarna.

§ 2.

Sedan till mötets ordförande enhälligt valts undertecknad, Helger, yttrade *Hemmansägaren Karl Karlsson i Klockartorp*, att norrländska förbudslagen borde tillämpas i Värmland, men den borde kompletteras, så att icke pantning av jordegendomar kunde ske.

Arrendatorn Aron Aronsson ansåg det orätt att bolagen pantningsvägen kunna komma åt egendomar. Detta vore emellertid det sätt som praktiserats sedan gammalt. Sedan den självägande bonden satt sig i skuld till bolaget hade detta sökt utmätning och blivit tilldömd egendomen. Trodde emellertid icke, att detta var medgivet enligt den norrländska förbudslagen.

Ordföranden upplyste, att norrlandslagstiftningen är behäftad med åtskilliga brister, vilkas avhjälpande är föremål för särskild utredning.

Hemmansägaren Karl Karlsson i Klockartorp ville förordna, att såväl norrländska förbudslagen som norrländska arrendelagen och vanhävdslagen bleve tillämpade i hela Värmland och att bristerna i norrlandslagen snarast möjligt avhjälpes.

Torparen August Adamsson i Bäckén instämde häri och meddelade på förfrågan, att Lesjöfors bolags torpkontrakt äro ettåriga. I kontrakten är bestämt, att torparen — oberoende av torpets storlek — skall göra två milor eller tre stycken långved om 87 kbm. löst matt per långved. Arbetspriset är icke angivet i kontraktet. I de gamla kontrakten var även priset på arbetet fastställt, men dessa priser hade icke kunnat vidhållas, och i de nya kontrakten nämnes intet om arbetspriserna. Dessa uppgifter bestyrktes av Lesjöfors aktiebolags skogvaktare K. E. Berglund, som var vid mötet närvarande.

Adamsson meddelade vidare, att det arbetspris, som bolaget betalade för det arbete, som enligt kontraktet skulle utföras, vore ett verkligt underpris och att detta arbete vanligen räckte året om. På detta sätt bleve arrendeavgiften obegränsad.

Skogvaktaren Berglund invände, att arbetspriserna till torparna vore — med undantag av de s. k. arrendekolen — desamma, som bolaget betalade lejda arbetare, som icke vore bolagets torpare.

På förfrågan meddelade herr Berglund, att bolaget denna vinter betalade för s. k. arrendekolning 6 kronor per stig inberäknat inkörningen till milan, för den övriga kolningen betaltes 10 kronor per stig, likaledes inberäknat inkörning till milan.

Bergsmannen Kalle Jansson i Gåsborn upplyste på förfrågan, att bergsmännen för samma arbete betalat 11 kronor, dock hade deras ved varit betydligt bättre än bolagens. Uppgiften bestyrktes av flera närvarande personer.

August Adamsson uttalade på förfrågan såsom sin mening, att det vore fördelaktigare för torparen, om han finge betalt för sitt arbete efter ortens pris. Även om arrendeavgiften vore något högre. Häri instämde flera torpare.

Arrendatorerna Erik Nilsson och Erik Gustav Eriksson, som i sina kontrakt icke voro ålagda visst arbete, förklarade, att de ansågo sin ställning bättre än de torpares, som hade viss arbetskyldighet.

Skogvaktare Berglund invände, att de fingo erlægga betydligt högre arrende. *Nilsson* och *Eriksson* vidhöllo emellertid, att de detta oaktat hade det bättre ställt.

Arrendatorn Nils Bergman i Hagarna, som i många år varit bolagstorpore med viss arbetskyldighet men numera arrenderade en egendom av en bergsman mot erläggande av endast penningarrende, bekräftade, att den senare formen för arrende vore fördelaktigare.

Hemmansägaren K. E. Nilsson i Fallet instämde med *Karlsson* däri, att förbudslagen borde omfatta hela Värmland och att även den norrländska arrendelagen borde här tillämpas. Men det vore nödvändigt att den senare lagen komme att gälla för egendomar med ned till 2 hektar inrösningsjord. Ansåg att även den 15-åriga arrendetiden vore för kort. Man borde ställa det så att arrendatorn finge ägna sig mera åt jordens skötsel. I den norrländska arrendelagen borde emellertid snarast möjligt inrymmas bestämmelser om att kontrakten bleve från arrendatorns sida uppsägbara efter 5 år. Men för bolagen vore detta icke behöfligt. De fingo nog arrendatorer. Det vore till bolagens fördel, att arrendet var förbundet med kolningsskyldighet, men för arrendatorn vore det fördelaktigare om arbetsavtalen gjordes oberoende av arrendet.

August Adamsson ansåg att arrendatorn f. n. vore tvungen att arbeta åt bolaget för det pris, bolaget ville betala. »Min lag är det, som disponenten, för-

valtaren och skogvaktaren bestämma.» Det vore icke möjligt för torparen under nuvarande förhållanden att ordentligt sköta sin egen jord. Han måste i första hand utföra arbete åt bolaget. Förr var det vanligt att bolaget både i vår- och slåttanden budade torpare till mans- och kvinnodagsverken. Fortfarande sker det i slåttanden och torparna anse sig icke ha rätt att vägra.

Detta bestyrktes av flera torpare och erkändes av skogvaktaren.

På förfrågan meddelade Adamsson med instämmande av flera mötesdeltagare, att om en längre arrendetid och ersättning vid avträdet för odlingar och jordförbättringar bleve tillförsäkrade torparen, samt om arbetsavtalen lösgjordes från arrendet, skulle torparen säkerligen sköta sin jord bättre.

§ 3.

Sedan överläggningen förklarats avslutad, beslöt mötet enhälligt uttala sig för

att den norrländska förbudslagen mot bolags jordförvärv måtte utsträckas till att omfatta hela Värmland,

att den norrländska arrendelagen måtte erhålla tillämpning i Värmland, dock med den ändring, att lagen må gälla jordbruk av med ned till 2 har inrösningsjord.

att vanhävdslagen må utsträckas till att omfatta även Värmland.

§ 4.

Sedan ovanstående referat av samtliga yttranden föredragits och vidkänts av vederbörande talare, valdes hrr Aron Aronsson och Karl Karlsson att justera mötets protokoll.

Gåsborn som ovan.

Nils Helger.

Justerat den 9/4 1917.

Aron Aronsson.

Karl Edvard Karlsson.

Utskottet.

Vad först beträffar det i propositionen ingående förslaget till ändring i den s. k. förbudslagen, har utskottet kommit till den uppfattning, att förhållandena inom Värmlands län i de för denna lagstiftning betydelsefulla hänseendena betinga en utsträckning av dess tillämpningsområde till nämnda län. Utskottet är ock av den mening, att en så väsentlig och lokalt begränsad olikhet icke kan anses vara för handen i de enligt det kungl. förslaget undantagna sydliga häraderna, jämfört med vissa delar av länet i övrigt, att denna olikhet bör tilläggas avgörande betydelse

gentemot de skäl som tala för att, likasom i den kungl. propositionen föreslagits i fråga om ägostyckningsrätten, låta lagstiftningen omfatta länet i dess helhet. Bestämmas, såsom i herr Helgers m. fl:s motion föreslås, stödskogens omfattning till allenast samma ringa areal, som enligt det kungl. förslaget skall gälla för Stora Kils socken och för Grums härad, framträder ock den ifrågavarande begränsningen i den enskilda förfoganderätten såsom icke alltför ingripande.

I båda de avgivna motionerna yrkas vidare, att såväl lagen om uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne som ock lagen om arrende av viss jord i nämnda landsdelar måtte utsträckas att gälla Värmlands län.

I fråga om uppsiktslagen har departementschefen, under medgivande att vanvård av jordbruk i vissa fall föreligger, funnit det tveksamt, huruvida det kan anses vara utrett, att detta missförhållande är för handen i en utsträckning, som gör ett ingripande i lagstiftningsväg för närvarande nödvändigt. Utan att härom uttala någon bestämd mening, anser utskottet det emellertid, med hänsyn till jordförhållandena inom länet, förefinnes en fara för att dylik vanvård vid ökad frestelse till jordbrukets nedläggande skall gripa omkring sig, och anser utskottet det fördenskill lämpligt, att i sammanhang med den av Kungl. Maj:ts föreslagna lagstiftningen jämväl uppsiktslagen kommer till tillämpning inom länet. I fråga om den norrländska arrendelagen har utskottet däremot icke funnit sig i tillfälle att på grundval av förhandenvarande utredning kunna med säkerhet bedöma, huruvida denna lagstiftning, särskilt i det skick, den med norrländska förhållanden för ögonen erhållit, lämpar sig att överflyttas till tillämpning för Värmlands län; och finner sig utskottet alltså icke kunna i denna del tillstyrka motionerna.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

A) att riksdagen måtte

1:o) med tillkännagivande, att Kungl. Maj:ts förvarande proposition icke kunnat i oförändrat skick av riksdagen godkännas, i anledning av nämnda proposition och de i ämnet väckta motionerna för sin del antaga följande

Lag

om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom.

Härigenom förordnas, att 1 och 3 §§ i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom skola erhålla följande ändrade lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag.)

1 §.

Bolag eller förening må ej i andra fall än nedan stadgas förvärva fast egendom å landet inom *Färnebo, Nyeds, Kils, Grums, Gillbergs, Nordmarks, Jösse, Älvdals eller Fryksdals härad* i Värmlands län eller inom Nedan-Siljans, Ovan-Siljans eller Väster-Dals fögderi eller Envikens eller Svärdsjö socken i Kopparbergs län eller inom Södra Hälsinglands, Norra Hälsinglands eller Västra Hälsinglands fögderi av Gävleborgs län eller inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens eller Norrbottens län.

Å fastighet i köping eller å annan ort, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, äger denna lag ej tillämpning.

3 §.

Bolag eller förening må förvärva den del av ett hemmans avrösnings-

(Utskottets förslag.)

1 §.

Bolag eller förening må ej i andra fall än nedan stadgas förvärva fast egendom å landet inom Värmlands län eller inom Nedan-Siljans, Ovan-Siljans eller Väster-Dals fögderi eller Envikens eller Svärdsjö socken i Kopparbergs län eller inom Södra Hälsinglands, Norra Hälsinglands eller Västra Hälsinglands fögderi av Gävleborgs län eller inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens eller Norrbottens län.

Å fastighet i köping eller å annan ort, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, äger denna lag ej tillämpning.

3 §.

Bolag eller förening må förvärva den del av ett hemmans avrösnings-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

jord med impedimenter, vilken i den ordning 5 § stadgar prövas ej vara att hänföra till stödskog eller odlingsområde enligt vad nedan sägs; skolande vad sålunda förvärfvas från hemmanet avskiljas genom jordavsöndring.

Till *stödskog* skall hänföras:

a) inom de norrländska länen så mycken till skogsbörd duglig och i förhållande till inägorna bekvämt belägen mark, som på hemmanet belöper efter en areal för helt mantal av:

1,500 hektar inom Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker ovan odlingsgränsen samt inom Frostvikens, Hotagens, Offerdals, Kalls, Åre, Undersåkers, Storsjö, Tännäs, Hede, Vemdalens, Klövsjö, Linsälls och Lillhårdals socknar i Jämtlands län;

1,200 hektar inom Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker nedom odlingsgränsen samt inom Muonionalusta, Pajala, Tärendö och Korpilombolo socknar i förstnämnda län; samt

1,000 hektar inom de övriga delarna av Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län ävensom inom Västernorrlands län och de i 1 § omnämnda delar av Gävleborgs län;

skolande då fråga är om hemman, vars skattetal understiger ett åttondels mantal, den sålunda bestämde arealen höjas med en fjärdedel, dock ej till mera än vad på ett åttondels mantal belöper;

jord med impedimenter, vilken i den ordning 5 § stadgar prövas ej vara att hänföra till stödskog eller odlingsområde enligt vad nedan sägs; skolande vad sålunda förvärfvas från hemmanet avskiljas genom jordavsöndring.

Till *stödskog* skall hänföras:

a) inom de norrländska länen så mycken till skogsbörd duglig och i förhållande till inägorna bekvämt belägen mark, som på hemmanet belöper efter en areal för helt mantal av:

1,500 hektar inom Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker ovan odlingsgränsen samt inom Frostvikens, Hotagens, Offerdals, Kalls, Åre, Undersåkers, Storsjö, Tännäs, Hede, Vemdalens, Klövsjö, Linsälls och Lillhårdals socknar i Jämtlands län;

1,200 hektar inom Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker nedom odlingsgränsen samt inom Muonionalusta, Pajala, Tärendö och Korpilombolo socknar i förstnämnda län; samt

1,000 hektar inom de övriga delarna av Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län ävensom inom Västernorrlands län och de i 1 § omnämnda delar av Gävleborgs län;

skolande då fråga är om hemman, vars skattetal understiger ett åttondels mantal, den sålunda bestämde arealen höjas med en fjärdedel, dock ej till mera än vad på ett åttondels mantal belöper;

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

b) inom de i 1 § nämnda delar av Kopparbergs län vad vid verkställt storskifte betecknats såsom hemskog och fåbodskog;

c) inom de i 1 § omnämnda delar av Värmlands län till skogsbörd duglig och i förhållande till inägorna bekvämt belägen mark av följande omfattning nämligen:

15 hektar medelgod skogsmark och därjämte ett mot tre gånger åkerarealen svarande område dylik mark till varje självständigt jordbruk inom Älvdals härads övre tingslag, Ekshärads och Gustav Adolfs socknar av Älvdals härads nedre tingslag, Vitsands, Östmarks och Lekvattnets socknar av Fryksdals härads övre tingslag samt Bogens socken av Jösse härad;

10 hektar medelgod skogsmark och därjämte ett mot två gånger åkerarealen svarande område dylik mark till varje självständigt jordbruk inom Norra Råda och Sunnemo socknar av Älvdals härads nedre tingslag, Fryksände socken av Fryksdals härads övre tingslag, hela Fryksdals härads nedre tingslag, Eda, Gunnarskogs, Köla, Ny, Mangskogs, Arvika, Älgå, Brunskogs och Boda socknar av Jösse härad, Ransäters, Övre Ulleruds, Nedre Ulleruds och Frykeruds socknar av Kils härad samt hela Nordmarks, Gillbergs, Nyeds och Färnebo härad;

5 hektar medelgod skogsmark och därjämte ett med åkerarealen lika

b) inom de i 1 § nämnda delar av Kopparbergs län vad vid verkställt storskifte betecknats såsom hemskog och fåbodskog;

c) inom Värmlands län till skogsbörd duglig och i förhållande till inägorna bekvämt belägen mark av följande omfattning nämligen:

15 hektar medelgod skogsmark och därjämte ett mot tre gånger åkerarealen svarande område dylik mark till varje självständigt jordbruk inom Älvdals härads övre tingslag, Ekshärads och Gustav Adolfs socknar av Älvdals härads nedre tingslag, Vitsands, Östmarks och Lekvattnets socknar av Fryksdals härads övre tingslag samt Bogens socken av Jösse härad;

10 hektar medelgod skogsmark och därjämte ett mot två gånger åkerarealen svarande område dylik mark till varje självständigt jordbruk inom Norra Råda och Sunnemo socknar av Älvdals härads nedre tingslag, Fryksände socken av Fryksdals härads övre tingslag, hela Fryksdals härads nedre tingslag, Eda, Gunnarskogs, Köla, Ny, Mangskogs, Arvika, Älgå, Brunskogs och Boda socknar av Jösse härad, Ransäters, Övre Ulleruds, Nedre Ulleruds och Frykeruds socknar av Kils härad samt hela Nordmarks, Gillbergs, Nyeds och Färnebo härad;

5 hektar medelgod skogsmark och därjämte ett med åkerarealen lika stort område dylik mark till

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

stort område dylik mark till varje självständigt jordbruk inom Stora Kils socken av Kils härad samt hela Grums härad;

skolande följaktligen, då skogsmarken är under medelgodhet, en motsvarande ökning ske av den beräknade stödskogens areal, och må, då skogsmarken är över medelgodhet, en motsvarande minskning kunna äga rum.

Till *odlingsområde* skola hänföras till odling tjänliga myrmarker och andra odlingslägenheter, som i anseende till läge, omfattning och jordens beskaffenhet ägna sig för upptagande av självständiga jordbruk eller lämpligen kunna sammanläggas med förutvarande jordbruk.

varje självständigt jordbruk, inom Stora Kils socken av Kils härad samt hela Näs, Grums, Karlstads, Ölme, Väse och Visnums härader;

skolande följaktligen, då skogsmarken är under medelgodhet en motsvarande ökning ske av den beräknade stödskogens areal, och må, då skogsmarken är över medelgodhet, en motsvarande minskning kunna äga rum.

Till *odlingsområde* skola hänföras till odling tjänliga myrmarker och andra odlingslägenheter, som i anseende till läge, omfattning och jordens beskaffenhet ägna sig för upptagande av självständiga jordbruk eller lämpligen kunna sammanläggas med förutvarande jordbruk.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Vad i 7 § av lagen den 4 maj 1906 är stadgat skall, såvitt angår *de i denna lag avsedda delar av Värmlands län*, gälla fastighet, som vid denna lags trädande i kraft ägdes av bolag eller förening och sedermera alltjämt tillhört dylik samfällighet.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Vad i 7 § av lagen den 4 maj 1906 är stadgat skall såvitt angår Värmlands län gälla fastighet, som vid denna lags trädande i kraft ägdes av bolag eller förening och sedermera alltjämt tillhört dylik samfällighet.

2:o) i anledning av de väckta motionerna för sin del antaga följande

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 9 saml. 35 häft. (Nr 46).

Lag

om utsträckt tillämpning av lagen angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarna den 25 juni 1909 m. m.

Härigenom förordnas, att vad i lagen angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarna den 25 juni 1909 är stadgat skall äga tillämpning jämväl å Värmlands län, och att i anledning härav lagens överskrift skall lyda som följer:

Lag angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland, Dalarna och Värmland.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling; dock att lagen den 25 juni 1909 ej må tillämpas med avseende å fastighet, som genom avtal, träffat före förstberörda dag, är till annan upplåten med nyttjanderätt på sådana villkor, att brukaren icke i händelse av fastighetens vanvårdande kan från nyttjanderätten skiljas.

B) att motionerna i de delar, därutinnan de ej kunna anses besvarade genom vad utskottet under moment A) hemställt, ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 27 april 1917.

På lagutskottets vägnar:

CARL LINDHAGEN.